

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Apologia Explicationis Gavsarvm [!], Cvr Cvm Gregorio à
Valentia Hispano, Iesuita Ingolstad. de hominum
mortuorum, Statuarum, Imaginum, &c adoratione, non sit
amplius disputandum: Et Refvtatio ...**

Heerbrand, Jakob

Tvbingæ

VD16 H 960

VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36573

plus quam Ethnicā, verboꝝ Dei damnatam, statuarum
adorationem, etiam si Gregorius vester decuplo aut cen-
tuplo plures, in bulla sua vanissima, hypocrita pollice-
retur indulgētias, Vobis excæcatis, si non sufficit ado-
rare ligneas & lapideas statuas, etiam stipites, caudices,
truncos, aut, si ne his contenti estis, dæmones etiam,
quod scriptura pronunciat, adorare licet. Nos vnico
Deo patre cœlesti contenti sumus, quem in Spiritu &
veritate adoramus, per Christum filium Mediatorem
unicum eum inuocantes, per quem nos se exauditurū
promisit.

VIII.

Postremo hoc cap: de quorundam sacrae scriptu-
rae locorum interpretatione disceptatio est. Dixi enim
& probaui, Hispanum ea corrupisse & deprauasse: Ut
pote Os: 2. Disputatio autem inter nos fuit hæc
de Idololatria: demonstraui ego Idololatriam admitti
in cultu à Deo non præscripto, etiam cum ad Deum
verum intentio cultoris dirigatur. Id tam absurdum
videtur Hispano, vt nullo modo, nulla ratione, nullis
sacrae scripturae testimonijs, quantumuis apertis & eui-
dentibus, hoc sibi persuaderi patiatur. Probauerā id ex
Osea, dicente Domino: Nō vocabis ME amplius Baal
meus. Excepit illicō Hispanus, vt est ingenij acuti, ex
eodem loco Prophetæ: Ego verò, inquit, quæ fuerit
Baalitici cultus ab illo populo vsurpata ratio, nō ex te
Heerbrande, qui Hæreticus es, sed ex ipso Deo discere
volo, in hunc modum paulò antè per eundē Prophetam
dicente: Et visitabo super eum dies Baalim, quibus ac-
cēdebat incensū, & ornabatur in aure sua, & monili suo,
& ibat post amatores suos, & mei obliuiscetur, dicit

Spong. fol. 6.
Of. 2.

Consut. fol. 15:

“
“
“
“

”
”

X 2 Domi-

- “ Dominus &c. Si cultus ille Baaliticus ad verum Deum
 “ dirigebatur, vt tu ais, quomodo erat cum veri Dei obli-
 uione coniunctus? Hic ego eum & phrasi, & alijs
 S. S. scripturæ testimonijs, tum etiam eiusdem Pro-
 phetæ, docui, quod antea non ignorabat modò, sed tan-
 quam rem impossibilem admirando, quærebat: Quo-
 modo cultus Idöolatræ, ad Deum verum directus,
 cum eiusdem Dei obliuione coniunctus esset: Respon-
 di: quia videlicet cum neglectu & obliuione verbi Dei
 fiat (quod scripturæ phrasi, Dei est obliuisci) vbi, quod
 “ mirum sanè est, semel cedit verbo Dei, dicens: Quod
 “ vt maximè verum sit, ijsq; scripturæ testimonijs, quæ
 “ iste adducit confirmetur. Habemus vel tandem reum
 confidentem, euidentia scripturæ conuictum, sed tamè
 statim redit ad ingenium, vt catus, qui naturam exue-
 re non potest, nec calumnias, quibus est assuetus, quæq;
 in naturam apud eum abierunt, omitti potest, imò
 huic suæ confessioni præmittit, sicut etiam postea in
 sequentibus facit, sententiam meam & verba peruer-
 tens, cum scribit: Eorum autem omnium, quæ verbor
 “ se valdè hinc obijcit (pessimè enim hominè habet, quod
 “ assuetum nugis sophisticis & Idölomaniæ, cultuum
 commenticiorum, in scholam spiritus S. deduxerim)
 “ summa est, secundum scripturæ phrasin obliuisci Dei
 “ eos etiam dici, qui perinde aliquid contra Deum com-
 mittunt, atq; si Dei prorsus nihil recordarentur. Non
 hoc ego dixi Hispane, sed tua verba sunt, tuum signum
 tum, quam meam esse dicis sententiam. Mentiris His-
 pane. Ego enim ex scriptura phrasin exposui, de ver-
 bi Dei neglectu, vt ex Osea probaui, dicente: Quia ob-
 litus es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego.
 Perpe-

perpetuò enim in ore habebant nomē Domini Dei fuit:
 sicut etiam impijssimus Baalita Sedechias, Prophetæ
 Domini Michæ, colapho illi infracto, dixit: Mene er- *2. Reg. Vltims.*
 go Domini dimisit spiritus, & tibi locutus est: Et regi
 ho Achab: Hæc dicit Dominus. Item: Dominus Ier-
 houah tradet eos in manum Regis. Sed ideo obliuisci
 Domini Dei dicitur, quia neglecto verbo Dei, cultibus
 Baaliticis Dominum colebant.

Quod verò subiicit, duo nihilominus mihi obsta-
 re, quo minus obtineam, Israëlitas illos in cultu veri Dei
 admisisse Idololatriam: Vnum, quòd illi etiam, qui con-
 tempto Deo vero creaturam aliquam insipienter pro
 Deo colunt, secundum eam quoq; scripturæ phrasin
 Dei obliuiscuntur.

Quid hoc ad rem, Hispane, etiamsi maximè hoc de
 crasis Idololatriæ dictum, & ita intellectum doceri pos-
 set: Nos enim non de illis insipientibus, crasis Idolo-
 latriæ agimus, qui rariores sunt & fuerunt etiam inter
 gentes: Sed de illis Israëlitis, ex Osi cap: 2. qui Deum
 verum se colere asserebant, verùm alienis cultibus, con-
 tra verbum Dei. Ideòq; Idololatræ, Dei sui obliuione,
 esse dicuntur, & Baalitræ pronunciabantur. Sicut iam
 Sedechiæ, chori Prophetici Baalitarum antesignanti,
 exemplo demonstratum est.

Alterum, inquit, est, quod, vt hoc ipso modo, scilicet
 colendo creaturam, relicto Deo, interpretemur Israëlitas
 illos apud Oseam oblitos Dei fuisse, illud maximè
 mouere debet, quod ibidem Deus, non quomocunq;
 illos oblitos ipsius fuisse, queritur, sed ita vt simul iue-
 rint post amatores suos.

Sed quo minus, Hispane, nos tibi, tuæq; corruptele

consentiamus, facit Deus ipse, qui desertè ait, quod nō
semel audiuisti, cultū ab eis ad se esse directum: Non
vocabis, inquit, ME amplius Baal meus. Me, dicit,
non creaturam; Quid igitur tandem, cum Deus dicit,
ME, tu creaturam eos coluisse dicit: Ergone non suffi-
cit tibi, vt defendas & exerceas multiplicem & horren-
dam impiè Idololatriam: insuper etiā horribilissimam
admittere non vereris & exhorrescis scelerate blaphe-
miam, & deterior fieri Turcis, & omnib; impijs, qui vt
quam, à seculo condito, fuere, vt Deum creatorem, cre-
turam facere cupias. Vides, quo tandem cæce & m-
fer Idololatra delabaris, dum pertinaciter Idola tua de-
fendere pergis, Deinde, quod oblitos sui esse ait Do-
minus Israëlitas, id ex 4. cap: antè docui, de verbis
legis suæ neglectū explicare Dominū ipsū: Sic enim
ait: Conticiuit populus meus, eò quòd nō habuerit sci-
entiam. Quia enim tu repulisti scientiam, repellam ego
te, ne Sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis Do-
tui, obliuiscar filiorum tuorum, & ego, Quibus quā
manifestius?

Quod igitur ex verbis: Ibat post amatores suos,
& mei obliuiscatur: Item auferam nomina Baal-
im de ore eius & non recordabuntur amplius nomi-
nis eorum: probare conatur, Deum illuc non agere de
cultu sibi exhibito, sed eo, qui Baalim, alijsq; adhibea-
tur: Respondeo: Quid nomine Baalim sit intelligen-
dū, non Hispano doctore vel interprete, qui est Idolola-
tra, sed à Deo ipso, & quidē ex hoc ipso loco, discam:
Is autē ipse inquit: Non vocabis ME vltra Baalim, sic
enim vetus habet translatio. Hinc luce meridiana est
clarior.

clarus, Israëlitas Dominum Iehouah vocasse Baalim.
 Quod verò etiam dixerūt: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, &c. cultus superstitiosos & idololatricos Baaliticos, quibus Dominū Iehouah Deum suum colere se imaginabantur, intelligunt, qui ipsis arridebant, propter quos etiam consequi & mereri se putabant beneficia ista, largiorem experientes benedictionem in rebus corporalibus. Sicut etiam impij & Idololatrici Iudæi foelicitatem superiorum temporum Idololatricis cultibus adscribebant. Quemadmodum etiam Pontificij Missæ & mortuorum cultui. Sed Deus se puniturum istorum impietatem minatur: Visitabo super eos dies Baalim, hoc est, puniam populum propter cultus istos peruersos & Idololatriam, quando ornabatur in aure sua, & monili, vt placerent, quemadmodum scortum, amatoribus suis. Hic est ornatus templorum & sacerdotum, qui ad impietatis exercitium adhibetur. Hæc omnia Deus se ablaturum & puniturum dicit, & postea, inquit, vocabit ME, nō Baal meus, sed vir meus. Non ergo potest locus Oseæ, vt Hispanus rugatur, de cultu creaturarum intelligi, sed ad Deum verum Israël relatus est.

Ierem: 44.

Non ergo rectissimè, vt tu dicis Hispane, sed pessimè repetis quæstionem tuam stolidam, stolide: Quomodo, si cultus Baaliticus ad Deum verum fuerit directus, cum Dei obliuione fuerit coniunctus? Oblitus eorum, quæ antea didiceras & concesseras studio non solum contentions & contradicendi, sed ex ambitione, & ex mera ac diabolica superbia, qua, ne victus quidem, veritati vis cedere, & Deo dare gloriam: sed, quod Pharisæorū est proprium, contra conscientiam in errore

errore & cæcitate perseverare cupis, nec lucem admittere verbi & veritatis diuinæ: Abi ergo quo dignus es, cum socijs tuis, inueterate dierum malorum,

Postremò, stultum esse dicit Hispanus, quod scripsit: Israëlitas in deserto, Deum verum in vitulo aureo coluisse, nec habuisse vitulum pro vero Deo, quod contendit ipse, & concludit: Nunquam veram Idololatricam in cultu, qui ad verum Deum dirigeretur, fuisse commissam. Quæ satis sunt, inquit, pro omnibus, quæ illi (Heerbrandus) in omni vita sua ad suum commentum cõfirmandũ afferre potest. R. Satis pro imperio, Quæ enim stultius obsecro imò quid stupidius, aut magis vesanum & furiosum, quam vel per somnium aut in brim cogitare, Israëlitas sensisse, quod Aaron ipse Deos facere possit? Nunquid homo Deum? Aut, poteruntne credere, aut dicere, etiamsi omnium hominum fuissent stupidissimi & absurdissimi, se ex Aegypto in vitulo isto aureo, qui tũ nondũ in rerum natura fuerat, utpote menses aliquot postea demum fusus, fuisse eductos & liberatos? Hæc cum sensu etiam communi pugnant; Nec clamat præco: Cras est festum vituli: sed solennitas Domini, Iehouah. Hunc verum Deum celebrare volunt ad istum vitulum. Quæ omnia & singula luce Meridiana sunt clariora, Sed Idololatra Hispanus cæcus est, ideo mirum minimè, hæc quod non videat. Quod verò scriptura postea dicit, eos adorasse vitulũ, eiq; sacrificasse: non ad ipsorum, sed ad Dei affectum, & animum respicit, qui ita de hoc ipsorum cultu pronũciat. Deus enim sacrificium hoc non aliter abominatur, quàm si ipsi vitulo fuisset oblatum. Imò quod amplius est, Dæmonijs eos obrulisse filios suos & filias testatur, cum tamen se Deo illos offerre sua opinione æstimarent.

Psalm. 105.

ont: quod hæc suo verbo non præcepisset, sed Diaboli
 authore fierent. Quod igitur negat Hispanus, un-
 quam Idololatriam in cultu, qui ad Deum dirigebatur,
 commissam esse: suo more facit, hoc est, imprudenter
 & impudenter, absq̃, imò contra scripturam sacram.
 An non enim Saul obtulit holocaustum Domino: Hoc
 enim tertio repetitur in eodem capite. Sed pronunciat
 Samuel, eum peccatum Idololatriæ commississe, quod
 te docui ex scriptura, & non QVASI Idololatriam,
 vt tu nugaris Hispane. Cur quæ so scelus Idololatriæ
 vocatur Saulis sacrificium: An non enim ipsi Deo Ie-
 houæ sacrificauit: Sic quidem ipse profitetur. Idolola-
 tria autem dicitur à Spiritu S. quia sine mandato &
 verbo Dei hoc faciebat: quòd omnis cultus, verbo &
 præcepto Dei carens, etiam ad Deum verum directus,
 vt hîc, latentem in se habeat idololatriam: quod defini-
 tione mea ex scriptura S. probaui. An non et populus
 Israel postea in excelsis Deo offerebat: Sic enim scri-
 bitur: Attamen adhuc populus immolabat in excelsis
 Domino Deo suo. Et tamen grauissimè Idololatriæ rei
 us agitur à Prophetis Domini. Vnde Ezechielis 16 pes-
 nè tricies repetitur vocabulum fornicationis, quo Ido-
 latria describitur: Fornicata es: Exposuisti fornicatio-
 nem omni transeunti, vt eius sitres: Tulisti aurum me-
 um & argentum meum, & fecisti tibi imagines macu-
 las, & fornicata es in eis, sumens vestimenta multicolo-
 ria, & operuisti illa, & oleum meum, & thymiana me-
 um posuisti coram eis &c. et ædificasti tibi lupanaria,
 & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis: Et quæ se-
 quuntur plurima, quibus graphicè admodum ob oculos
 plingitur multiplex vestra, Hispane, Idolomania, Le-

1. Sam. 13.

2. Paralip. 33

Y ge

- ge, & vel tandem rubore suffundere, propter commu-
 nia studia vestra, cum Israëlitis Idololatriis, quæ eadem
 vestra est, nisi mutatis nominibus. Quia voluit Domi-
 nus secundum verbi sui præscriptum coli, & præcepit
 suo verbo, vt offerrent sua Sacrificia tantum in altari
 holocausti, quod erat in atrio tabernaculi: quod negli-
 gentes, Idololatriam committebant, etiamsi in honorem
 Domini Dei sui se offerre iactarent. Sicut vocantur al-
 taria peregrini cultus. Sic mater Michæ dicit: Benedi-
 ctus filius meus Domino Iehouæ: Hoc argentum cōsecra-
 ui & voui Domino (nō dicit, idolo, vel, Diabolo) quod
 acceptum à me faciat filius meus Traphim. Hinc filius
 Michas dicit: Nunc scio, quod benefactor est mihi Do-
 minus. Et tamen vera fuit Idololatria, etiamsi ad verū
 Iehoua, Deum Israël, esset directæ hæc omnia. Vnde &
 2 Paralip. 11. de Ioram scribitur, fecisse eum excelsa in montibus Iu-
 da, fornicari fecisse habitatores Ierusalem, ac impulsisse
 Iudam, hoc est, vt Vatablus interpretatur, causa fuit i-
 dololatriæ & nutantes atq; alioquin pronos ad idolola-
 triam, impulit.

Et hæc, Hispanæ cæcissime, satis sunt (vt tuis verbis
 vtar contra te verius & rectius) pro omnibus, quæ tu in
 omni tua vita, ex omnibus ratiunculis & distinctiuncu-
 lis tuis, tuorumq; sophistarum, ad tuam impietatem cō-
 firmandam afferre potes: negans Idololatriam cōmitti
 in cultu qui ad Deum dirigitur. O igitur terq; quaterq;
 foelices Idololatrias horū, temporū quibus patronus conti-
 git Hispanus, quo auctore à crimine Idololatriæ absoluū-
 tur, quicunq; cultus suos ad creatorem dirigunt, & nō
 ad creaturam, quomodocunq; tandē Deū colāt. Quod-
 si priscais hominem istū vixisse cōtigisset seculis, nā illa
 verè aurea fuisset, quibus Iudæi quoq; & Israëlitar, quod
 iam

lam demonstratum est, ad Dominum Deum Iehouas
suum, cultus omnes suos, sicut & gentiles saniores om-
nes, direxerunt. Ideoq; immerito à Prophetis & Apo-
stolis nomine Idololatriæ reprehensi, hiq; iuste ab eis
sunt occisi.

Sic & locum libri Iudicum cap: 8. Hispanum cor-
rupisse demonstraui, vbi duo diuersissima peccata po-
puli Israël descripta esse omnes vident, quicunq; lege-
runt: Vnum in Ephod, quod Gedeon fecerat, in quo for-
nicatus scribitur Israël. Alterum, post mortem Gedeo-
nis, foedere inito cum Baal, vt esset illis in Deum. Hic
iam repetit Hispanus, ante à se dicta, & persuadere cupit
omnibus, vt credant, duo esse vnum, diuersissima esse
idem. Mirabilis præstigiator, sed longè mirabilior eius
ratio, quam reddit: Ideo videlicet, prius in narratione fa-
ctorum Gedeonis mentionem fieri eiusdem peccati I-
dololatriæ Baaliticæ, quàm mortuo Gedeone ab Israël
tis in cultu Baalim commissum fuit: quoniam ei vide-
licet peccato Gedeon, dum viueret, occasione aliquam,
quando Ephod fieri curauit, præbuisset. Hæc enim eius
sunt verba. Tenete risum amici, Ideo, scilicet, vnum est
& idem peccatum, primum illud, quod populus Israël
in Ephod est fornicatus, & deinde alterum, quod post
mortem Gedeonis idem populus Idololatriam Baal in-
stituit: scq; ad illam foedere obligauit: quia Gedeon suo
Ephod occasione huic alteri, Idololatriæ Baaliticæ, præ-
buit. Valet consequentia, iuxta acutissimū & mirabilis-
simum Dialecticū Hispanū, nō Petrū, sed Patrem Gre-
gorium reuerendissimum. Demonstratione corruptelæ
textus, ab isto infano homine factæ, alia opus nō est, nisi
inspectione, qui est planissimus. Et dum tergiuersaris

Explicat: Vera
rum causarum
fol. 74.

“

“

“

“

an non hoc ipso etiam contra te ipsum, ve sanissime, maxime affirmas, duo diuersa esse Idololatriæ peccata Israelitarum, quod asseris, Gedeonem suo Ephod occasionem dedisse cultui & Idololatriæ Baaliticæ: Quæ vertiginis spiritum non agnoscit in Valentino isto, te rebro caret, Et quando tandem, mi homo, ineptienti finem facies? Quò enim diutius tuas defendere conaris impietates, turpius semper te das magis magisque. Sicut etiam aliàs dicitur, ad vnum palliandum mendaciū, alijs semper opus esse septem.

Spong. fol. 9.

Ex Micheæ cap. 6. Nunquid placari potest Dominus in millibus arietum) probaui, cultus etiam diuinitus institutos, si eo fiant sine, vt illis peccata expiantur, esse Idololatriam, ideoq; à Deo reprobati. Hic me blasphemare respondit Hispanus, & sequi, Deum Idololatriam illi populo præcepisse, cum ei, vt expiatoria offerret sacrificia, præcepit. Respondi constanter, quod res est: Nequaquam ex opere operato sacrificia fuisse expiatoria, sed tantum typicè, quod ex Epistola ad Hebr. cap. 9. 10. docui, quorum perspicuitate videri consentit, commodèq; suam explicat sententiam, dicens: Sed quod ego volebam est, non hoc ipso Israelitas commisisse Idololatriam, quòd sacrificia illa ad expiationem peccatorum, tanquam ad finem, conferrent: sicut iste dixit. Potuerunt enim ad hunc finem illa ita referre, sicut ad eum consequendum ipsa valebant: nepe, vt ea offerentes, expiationem peccatorum, virtute sacrificij Christi, cuius illa sacrificia erant typus, consequerentur.

Explicat. caus. fol. 68.

Sycophanta mea verba corrumpit, quæ hæc sūt: Verum hypocritæ hæc (de Christi vnica oblatione, qua factus est victima pro peccatis, & agnus Dei, occisus

cessus ab origine mundi, vt ibidem habetur) non in-
 intelligentes, ex opere operato sacrificijs peccata expiari
 opinantes, cumulabant sacrificia. Quare repudiat illa
 Dominus, inquitens: Quo mihi multitudinem victimarū
 vestrarum: satur sum. Per omnia, vt hodie socij illi
 Missas multiplicāt, quas putant isti sacrificium esse ve-
 rē propitiatorū. Non ergo ego blasphemus sum, sed tu,
 Hispane, qui filium Dei, cum suo vnico sacrificio expia-
 torio, conculcas, sanguinem Testamenti polluis, ac spi-
 ritui sancto iniuriam facis atq; contumeliam. Hæc tibi.
 Nam quod ad pios Israëlitas, qui ex fide in promissum
 Messiam obtulerunt: consequebantur isti finem verū:
 de quib; nostra nō fuit instituta disputatio, sed de hypo-
 critis. ¶ De loco Deut: 12, quia dixi esse generale man-
 datum: Quod tibi præcipio, hoc tantum facias Domi-
 no Deo tuo: opposuit circumcisionem Hispanus, cur
 eam non obseruemus? Respondi, quia nobis mandata
 non sit, sed semini Abrahamæ. Dicit enim Dominus,
 quod ego TIBI præcipio, hoc tantum facias Domino Deo
 tuo. Manet igitur vniuersalis semper & vbiq; vera:
 Quicquid ego tibi præcipio, hoc tantum facias Domi-
 no Deo tuo. Cæcus non videt pronomen TIBI, in quo
 vis est, quod ideo maiusculis scribi curauit literis, quia
 noueram eius in sacris literis similitudinem. Ideo
 etiam conspicilla eum adhibere volui, sed frustra. Si-
 namus itaq; illum, quia cæcus est, & dux cæcorum.
 Maximè, quia supra de eius corruptela plurima dixi,
 tamq; refutaui. Hic vnicum tantum addere volui, nem-
 pe, Dialecticos, omnes agnoscere vniuersalem esse pro-
 positionem: Quicquid ego tibi præcipio, hoc tantum
 facias Domino Deo tuo.

De loco Esaia 56. multa nugatur Hispanus, & quia
 illic Propheta vaticinatur futurū, vt alienigenæ quoq;
 Y 3 veniant

veniat ad domum suam, Omnem inquit, custodientem
 Sabbatū] &c. ne polluat illud, & tenentem foedus meū,
 adducam eos in montem sanctum meum, & iustificabo
 eos in domo orationis meae. Holocaustra eorū & victi-
 ma eorum placebunt mihi super altari meo. Quia Do-
 mus mea Domus orationis vocabitur cunctis populis,
 ait Dominus &c. Cum mentionem faciat Dominus Al-
 taris, vt ait Hispanus, materialis, & holocaustorum &
 victimarum, ideo haec ad externa aliqua sacrificia de-
 re accommodari, quod hinc confirmari possit, quia e-
 stigio inuitentur gentes ad edendum de rebus super al-
 tari oblati. Omnes bestiae agri, venite ad deuorandum.
 Quare, vt stultissimum dictū est, praedicatione Euango-
 lij, aut preces, aut alia id genus spiritualia sacrificia, sup-
 altari materiali imponi, ibique offerri: Ita insigni stultitia
 non vacat interpretatio istorū, cum aiunt, huiusmodi sa-
 crificia, esse holocaustra illa & victimas, quas Isaias in il-
 lo loco commemorat. Videmus sacrificulum pro ani-
 suis & focis pugnare, sed planē nudum & inermem, &
 valde stultē & ridiculē. Perinde enim facit, ac lupus ille,
 qui discendarū literarū causa, in scholā missus in fabulis
 fingitur, qui cum Alphabetum recitare iuberetur, Ma-
 gistrum praecuntem verba infeliciter subsequerebatur, pro
 literis Agnum semper ingeminans. Ita hi lupi rapa-
 ces, vbicunq; occurrit altare sacrificij, holocaustra, victi-
 ma, nō nisi de Missa dictum accipiunt & interpretantur
 ignorantes stolidi, nec intelligentes, Prophetas, quemad-
 modum & hīc Isaiam, vbicunq; de Nouo Testamen-
 to, eiusq; cultibus vaticinantur, figuratē loqui, suisq;
 temporis vocabulis, quibus cōstabat cultus veteris Te-
 stamenti, vt, ad describendos veros ac spirituales Noui
 Testamēti cultus. Id quod & hoc loco Prophetā facere
 nemo

nemo nō videt, & de Euangelij diuulgatione inter gentes, exhibito Christo, vaticinari. Qui etiā autoritate maius dicti de domo Dei, quæ domus orationis dicitur hic, eijcit nūdinatores. Vbi Prophetia nō hoc solū dicit, sed ampliꝰ addit, futurū, vt id cūctis pateat populis, quod de Ecclesia, quæ est templū & domus Dei viuētis, intelligitur, cuiꝰ fiunt membra, in eamqꝰ ingrediuntur quotquot ex Euangelio Christum fide agnoscunt, horum se Deus exauditurū preces promittit, vt quicquid in nomine filij eius petant, accipiāt. Hęc ergo holocausta sunt, hæc victimæ, hi vituli labiorū cōstitentium nominis eius, hic cultꝰ rationalis, de quo Propheta hīc figuratē loquitur. Sicut Apostolus interpretatur Rom: 12. 15. Phil: 4. munera missa, odorem bonæ fragrantia, hostiā acceptā, & Deo gratā vocat. Hebr: 13. beneficentia victima Deo benè placens dicitur. Et meminisse Hispano oportebat regulæ August: dicētis: Figura nihil probat.

Sicut ergo nomine domus Dei, Ecclesia, quæ templū est Dei viuī, holocaustorum nomine atqꝰ victimarum, spiritualis cultus Noui Testamenti intelligitur, inuocationis & laudis: ita etiam Altare, nō materialia sacrificiorū, vt narrat Hispanus, significat, sed Christum, super quem ponūtur victimæ laudis spirituales, cum in ipsius nomine exaudiri petunt, iuxta promissionem ipsius: Amen Amen dico vobis, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Quod verò etiam comedere iubentur, vnde colligit Hispanus, omninò hæc de Missæ suæ sacrificio accipiēda, de quo comedere iubentur gentes: signēta sunt & somnia stulta hominis stulti, nulla ratione subnixa. Sed comedere iubētur ipsosmet (heus Hispane ausculta) sacrificulos. Scio autē, Hispanum, suo more, nō risurū modò hanc meam interpretationē, sed cum insigni stultitia coniūctā vociferaturū. Ideo, vt omnibꝰ manifestū fiat, vtrius interpretatio

vera sit & genuina, placuit adscribere Hieronymi, scripturæ testimonijs confirmatam interpretationem, ut vanitas somniatoris Hispani magis elucescat. Sic enim Hieronymus locum hunc interpretatur: Non est ergo credendum, quod alienigenarum & eunuchorū hostiæ, ritu Iudaico requirantur. Sed hoc scire debemus, quod holocausta eunuchi offerant, qui totos se consecrant Deo. Victimæ autem alienigenæ, qui ad tempus vacant orationi, de quibus loquitur Deus: Hostia laudem glorificabit me. Et in alio loco: Immola Deo sacrificium laudis. De his victimis & holocaustis per Oseam Dominus loquitur: Misericordiam volo, & non sacrificium, Scientiam Dei magis quam holocausta, quæ offeruntur super ALTARE DOMINI, quod Ioannes in Apocalypsi IN COELO se vidisse testatur, sub quo erat animæ martyrum, ex quo vnus de Seraphim carbonem forcipe comprehensum, ad Esaia detulit labia purganda. Hoc est altare, & hoc est tabernaculum, ad cuius similitudinem omnia in Exodo facta referuntur, in quibus oblatae sunt victimæ spirituales Deo. Alioquin de corporalibus hostijs & holocaustis supra idem testatur Deus: Vt quid mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus: Plenus sum holocaustomate arietum, & adipe agnorum, & sanguinem taurorum & hircorum nolo. Domus enim mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. Non vni genti, nec vno Ierosolymæ vrbis loco, sed in toto orbe terrarum. Nequaquam taurorum, aut hircorum & arietum, sed ORATIONIS. Quo testimonio Dominus abusus est, loquens contra eos, qui Spiritus sancti, sub nomine columbarum, dona vendebant, & sedebant in Cathedra pestilentiae, &c. Et post pauca: Congregatis autem per Apostolos reli-

*Hieron: super
Esa: Comment:
15. lib:*

*Hispanus de Al
tari materiali
interpretatur.*

israël, & in vnum redactis gregem his, qui fuerunt antea dispersi, omnes bestiae prouocantur, vt veniant & deuorent Israëlem, eos videlicet, qui credere noluerunt. De quibus Apostolus: Etenim peruenit super eos finis. Et postea super ea: Speculatores eius caeci omnes. Vt omnes (inquit) bestiae saltus veniant, & deuorēt cōgregatos, siue in locum Iudeorum gentiū turbæ succedant: Speculatores eius in causa sunt Scribae videlicet & Pharisei, quia omnes caeci, nesciuerunt Dominū Saluatorem, nec lucem voluerunt videre praesentem.

Ex quibus, vt in pauca contraham, vides Hispanie, per victimas & holocausta hoc loco, nō missas, sed piorum orationes, intelligi, quae offeruntur, non super materiale (vt tu nugator ais) Altare, sed id quod in caelo est. Et quod gentes, quae per bestias intelliguntur, non iubeantur comedere Missae sacrificium, sed incredulos Iudaeos, & ipsosmet Sacrificulos, qui in culpa sunt sua cecitate, vt pereant Iudaei. Haec Hieronymi longē alia est interpretatio, quam tua sit, Hispanie. Cumq; scripturam sacram non priuata tua libidine tibi liceat exponere (iuxta decretum Concilii Tridentini) sed sequi Patrum interpretationē tenearis, nisi anathema fieri velis: compeisce in posterum os tuum illud impudens, nec prodas aurículas asininas, cum in scripturae sacrae expositione cum tuo magno curras Cumano animali. De quo & antē te monui, vt legeres Scotum, Thomā, Briccot, Holkot, Messret, & huius farinae authores bonos, quo similes habeant labra lactucas.

Demonstrauit, Gregorium de Valentia, Hispanum, malum esse Grammaticum, peiorem Dialecticum, pessimum Theologum, qui dum conatur omnibus modis pessimam causam defendere, Pontificiam nempe Idolatriam

Z

lolatriam

Idolatriam multiplicem, turpissimam, cæco raptus furore, instar furiosorum proxima quæq; arripit, in defensionem Idololatriæ suæ. Furor enim arma ministrat.

Tandem, sicut olim temporibus Prophetarum, impij Pontifices & sacerdotes, propter errores Idololatriæ & falsa dogmata, ab illis repræhensi, successoria superbiētes, perpetuò ore habebant & magnis clamoribus vociferabantur, Templū Domini, Templū Domini. Domini. Nō peribit lex à sacerdote, hoc est, errare non possumus, quia sumus populus Dei, Deus Ecclesiam errare nō permittit. Ita Hispanus copiosus est, sicut Pontificij omnes cum sua Synagoga, in hoc argumenti genere, & sibi regnare videtur, adeoq; triumphans nobis insultat, interrogando: qui nos, aut vnde venimus, ut nostræ Ecclesiæ originem per successione Doctorū edamus. Cum interim nihil ad nostra respōdea, de quib; à nobis est dictū ad ipsius interrogata, nempe de ordine apud nos inter doctores Ecclesiæ, vocatione eorundē ab Ecclesia, Cæremonijs & cultibus Ecclesiæ proprijs: nisi quod irridere cupiat, dicens: Ad hæc ita respondet, v. sit, habere se Ecclesiā nō nisi plinē Apostolicam iū, risu, Hispane, nō soluuntur argumenta: Deinde, Lei beneficio ita comparatū est apud nos, & constitutæ sunt Ecclesiæ, ut nec tu, nec quisquā alius calumniator, iustè aliquid in ijs, siue quod doctrinam siue quod cultus attinet, de quibus in sine præcedentis scripti dixi, repræhendere possit.

Quod verò ad Papatus nouitates, de quibus ante annos 400. conquesta est Ecclesia: in hunc modum claudere conatur, ut dicat, non esse de doctrina, sed tantum de moribus, & vitæ institutis: easq; Nouitates, de quibus Ecclesia non immeritò conquesta est, quod cum
ingent

genti multorum coniunctæ essent scandalo, nõ modo
 in improbat, oblitus eius quod Christus grauissimè
 dixit: Melius ei qui vnum ex minimis offendit, vt mola
 linaria à collo suspensa submergatur in maris profun-
 do. Quid enim hæc ad sanctulos istos Pharisaos, modò
 cultus cumulentur hypocritici, & Sectæ atq; examina
 Monachorum, & aliorum hypocritarum, crescant, Sed
 in super maximopere, pro sua, suæq; Sectæ impudentia
 immani, commendat, dicens: me non intelligere, in via
 ad beatitudinem regia, quæ Christus est, diuersas esse
 semitas, eiusmodiq; varietate mirificè Ecclesiam Chri-
 sti exornari.

Ego verò libenter, Hispane, fateor, me nec intel-
 ligere, nec credere, semitas istas per ista vesparum Pon-
 tificiarum examina, atq; locustas Papæ, Ecclesiam
 Christi exornari: sed turpissimè deformari: sicut ve-
 re nouo templa muscarum reuiscantium multitudine,
 ex concameratis locis prodeunte, fœdantur. Atq; adeò
 non sunt sectæ istæ Monachorum ad beatitudinem se-
 mitæ, vt potius ad Stygiam paludem & coccytum infer-
 ni expeditissimã viam esse affirmare dubitem minimè:
 sed non temerè meo quodã facio iudicio, sed Aposto-
 li in tertium cœlum rapti fretus autoritate. Is enim se-
 ctas istas (quos istis ordines appellare licet) Spiritu S.
 illustratus, inter carnalia studia reputat, & damnat. Et
 Apostolorum primariorum alter Sectas perditionis
 vocat. Non igitur, vt isti superbe gloriantur, sese ex-
 tollunt, & reliquis in politia & œconomia, diuinitus in-
 ditutis, versantibus, tanquã carnalibus, longè præferunt,
 Spirituales sunt, nisi à Spiritu maligno eos sic denomi-
 nari intelligat (quod haud inuiti, vt sciãt, concedimus:)

sed carnales valde, vt corpore, ita anima quoq; carnalia sectantes studia & opera, & iam olim à Deo reprobata atq; damnata. Ideoq; exhibilandæ & explodendæ Sectæ istæ & Nouitates Esauiticæ ex Ecclesia Christi, non habituræ partem in regno eius.

Necq; verò hæ solæ, verùm etiam de doctrina omnibus temporibus damnatæ sunt Papatus Nouitates, etiam non ab omnibus: (cum tenebrarum fuerint tempora) tamen ab aliquibus, qui veritati testimonium perhibuerunt singulis temporibus. Rarò enim pluribus quæ sunt meliora placent. Quæ alibi à nobis sunt demonstrata. Et prolixè Illyricus in libro, cui titulus est: Catalogus testium veritatis &c. demonstrauit, & ex fide dignis historijs docuit. Nam quod ad ordinariam loci successionem attinet, est quidem ea magnum ornamentum, & ingens, sed rarum, Dei donum, mutua videlicet syncerorum in Ecclesia Christi doctorum in eodem loco successio: sed non est ad hanc Ecclesia Dei, si sola sit loci, alligata: verùm ad verbum eius syncerum. Excitat enim Deus, vbiq; ipsi visum fuerit, pios, synceros, & salutes Doctores. Sicut durante, in veteri Testamento, Sacerdotum successione, Deus, illis errantibus, extra illorum ordinem Prophetas excitauit, qui populum rectius de Religione instituerunt.

Quod verò ad nos, breuiter & verè respõdeo ad istos omnes Hispani clamores. Credimus Ecclesiam vnã, sanctam, Catholicam, & Apostolicam, omnium temporum & locorum. Quæ ideo Catholica, interprete Augustino, dicitur, quòd per vniuersum terrarum orbem sit dispersa, cuius caput est Christus, qui, cum nusquam ab illa longius absit, vicario non indiget. Hunc enim
Deus

Deus caput dedit super omnem Ecclesiam. Alligata est
 potestatem ad verbum Dei, per Apostolos (vnde & Apo-
 stolica dicitur) prædicatum & scriptum, quod ex ore
 Christi eiusq; Spiritu hauserunt, de quo ipsemet testa-
 tur, inquit: Si manseritis in me, & verba mea man-
 serint in vobis, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis
 veritatem. Et iterum: Oves meæ vocem meam audi-
 unt, alieni vocem non audiunt, sed aufugiunt ab eo.
 Huic suæ Ecclesiæ dat Filius ipse Dei, sedens ad dex-
 tram æterni Patris, dona, Apostolos, Prophetas, Do-
 ctiores, Pastores &c, alio tempore plures, alio paucio-
 res. Sicut de horrendis postremorum temporum tene-
 bris à Christo & Apostolo Paulo multa sunt prædicta.
 Et ad Ecclesiæ gubernacula sæpè irrepunt ac perueni-
 unt impij, Idololatæ, tyranni. Sicut de Bonifacio. 8. di-
 ctum est: Intrauit vt vulpes, regnavit vt lupus, mortuus
 est vt canis. Nec hic solus talis fuit, sed longo iam se-
 culorum decursu, tales plaricq; fuere Pontifices Roma-
 ni omnes. Qualis fuit Hellebrandus ille, Gregorius. 7.
 dictus, qui ad Ecclesiæ perniciem & eversionem, ho-
 mo peccati & filius perditionis, natus est, & factus
 Pontifex. Ioannes. 23. incarnatus Diabolus est dictus.
 Antichristiani omnes. De quo Antichristianorum 2. Thesi: 2.
 regno Apostolus est vaticinatus, quod sint à fide defes-
 cturi, scilicet ad opera propria & aliena, & in templo,
 id est, Ecclesia Dei, regnū habituri, extollentes se su-
 per omne quod Deus dicitur, aut colitur, in Dei templo
 tanquam Deus sedens, præ se ferens se esse Deum. An-
 non hæc omnia in Pontifices Romanos competunt.
 Omnes sani intelligunt: Res ipsa loquitur: & ne Apel-
 les quidem suo pomicillo tam artificiosè potuisset de-
 pingere

Iohan: 10:

Eph: 4.

2. Thesi: 2.

pingere Antichristos Romanos, quàm Spiritus S. per suum Apostolum. Ille enim Antichristus etiam Deus terrenus est dictus, cui data sit omnis potestas in caelo, terra, inferno & purgatorio. Hi in Ecclesiam innumeros inuenerunt errores, ita vt plusquàm Cimmeria fuerint, & sint in Papatu tenebrae, non solum obscuris, sed peruersis, omnibus totius Christianae religionis & doctrinae capitibus. Hi doctrinas Dæmoniacas inuenerunt in Ecclesiam, prohibentes nuptias toti ordini Ecclesiastico, contra expressum Dei verbum. Hi per vim & tyrannidē Ecclesiae alterā Coenā Dominicā partem, contra manifestissimā Christi institutionē, & Apostolicae Ecclesiae vsum, eripuerunt. Hi errores de Purgatorio fabuloso, de inuocatione hominum mortuorū, adoratione Statuarum, Imaginum, & olsium, & alijs prope modum innumeris, in Ecclesiam inuenerunt: Et seduxerunt plurimos, ita, vt si possibile fuisset, in errorem inducti essent etiam electi. Sed seruauit sibi semper Deus septē sua millia, qui genua sua non curauerunt Baal.

Fuit ergo, & mansit semper Ecclesia superioribus temporibus, tantis etiam publicè grassantibus erroribus, sub Papatus, hoc est, Antichristi, regno, & Satanae Synagoga, mirabiliter ereptis electis, tanquam si Pastor duo crura, aut auriculā extrema, eripiat ex ore leonis, vt Propheta loquitur. Seruauit Deus mirabiliter Sacramēta, licet mutilata, seruauit symbolum Apostolicū, precatorem Dominicam, textum Bibliorum, & festa Christi solennia, Natiuitatis, passionis, Resurrectionis, Ascensionis &c. Excitauit etiam singulis temporibus viros doctos, qui Papatui reclamauerūt, eius taxantes errores

Annot. 3.

mores, & syncerius docentes. Sed hi à Satana Synago-
ga, Romano Pontifice cum sua colluie, ad gubernacu-
la Ecclesie sedente, oppressi sunt, condemnati, & tan-
quam hæretici exusti, interim diuinitus mirabiliter ser-
uata electorū Ecclesia. Sicut sonat fidei articulus: Cre-
do Ecclesiam sanctam Catholicam. Ab hac ergo, vt scis
as Hispane, nos venimus. Hæc nostræ Ecclesie origo.
Ab istis verò Antichristis, Hispane, hoc est, Papatus
Rom. Idolomania turpissima, eorumq; regno Diaboli-
co, Antichristiano, vt scias, nos egressos esse fatemur:
idq; propter Dei mandatū: Exite ab ea popule mi. Itē:
Cauete vobis à pseudoprophetis: Et: Fugite idololatri-
am, Et Deo, Patri liberatoris nostri Iesu Christi, grati-
as toto pectore quas possumus agimus maximas, quod
verbi sui luce nos dignatus est, & vocauit nos in admira-
bile lumen hoc è tenebris, vt virtutes eius prædicemus.
Non autem ab Ecclesia Christi, quæ omnibus fuit &
manet temporibus, exiimus, cum hac enim coniuncti
sumus, quæ Catholica est, hoc est, vniuersalis, omnium
temporum & locorum, passim in toto terrarum orbe di-
spersa, sed fidei vnitatem cōgregata sub vno capite Chri-
sto, non Romano Pontifice Antichristo.

Nec enim nos peculiare sumus corpus, aut cœtus sin-
gularis: sed cōiuncti sumus fide & confessione cū omni-
bus sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cū om-
nibus inuocantibus Christū in omni loco (vt Apostolus
loquitur) nostro & illorū: de qua & symbolū sonat: Cre-
do Ecclesiam vnā sanctam, Catholicā, & Apostolicā.
Vnus Deus, vnus Baptismus, vna fides. Papæ Romani
Ecclesia tantum abest, vt Dei sit vera Ecclesia, vt ne qui-
dem sit Catholica, ut iam alia taceā, sed particularis est
colluies hominū, papæ decreta amplectentium, quam
Orientalis non agnoscit, sed excommunicat cum suo
capite Antichristo. Vbicunq;

1. Cor. 10.

Vbicunq; ergo vox principis pastorum, Christi, sonat, vbicunq; Sacramenta ab ipso instituta administrantur, & Deus Pater in nomine Filij Vnigeniti ex fide inuocatur: ibi dico esse Ecclesiam Dei. Ad hanc, Hispane, te voco, vt, agnitis corruptelis, erroribus & idolomania Papatus, resipiscas, & ad Episcopum animarum conuertaris Christum: hunc, vnicum tuorum peccatorum expiatorem, firma & indubitata agnoscas & adprehendas fide, credens, & non dubitans: tunc & tibi tua propitius gratis remittet peccata, teq; in gratiam recipiet, sit tuis operibus. Mitte supercilium Pharisaeicum de priorum operum iustitia & fiducia, qua stercora Apostolus vocat. Mitte diuersas semitas per ordines Monasticos: haec enim non ad vitam, sed ad mortem, non ad Deum, sed ad Diabolum, non ad caelum, sed ad infernum deducunt, quibus Ecclesia non ornatur sed, deformatur. Per hunc Christum Mediatorem inuoces Deum patrem caelestem, missa turba Diuorum Diuarumq; Pontificiorum, & mortuorum, qui te nec audiunt, nec norunt aut vident, teq; iuuare non possunt. Coena Domini integra, illa ut est a Christo instituta, vttere, nec Testamentum ipsius violes, sed Missam impiam nullam facias, nec te homuncionem, miserrimumq; peccatorem, constituas peccatorum expiatorem, aut mediatorem inter Deum & homines, horrenda coena Domini prophanatione, contentus vnico illo vere propitiato Christo sacrificio, qui vnica oblatione consummatum in aeternum sanctificandos: sicut postrema ipsius, quam in cruce addidit, vox sonuit: Consummatum est. Ne addas quid, aut superordines. Huius solius meritum praedices, quod est sufficiens ἀντίδοτον καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς pro totius mundi peccatis exhauriendis. Non addas
Sanctorum

sanctorum merita, quæ nulla sunt, quod ad peccatorum
 expiationem. Solus enim Christus torcular calcavit, &
 non homo de gentibus secum, nõ Franciscus suis quinque
 vulneribus fabulosis, & in sanguinẽ atq; vulnera Chri-
 sti blasphemis. Huc tẽ, Gregori, inquam voco, non a-
 lio. Evigila igitur tandem ex veterno & profundissi-
 mo tuo somno, somnijsq; humanarum Traditionum &
 phantasiarum, quibus cerebrum tuum est repletum: vn-
 de illud verbo Dei expurgari sinas, ne cum Christus
 apparuerit glorioso suo aduentu, cum quinque fatuis vir-
 ginibus destitutus in lampade tua oleo vero, a regno ip-
 sius, propter multiplicem & horrendam tuam Idolo-
 maniam pertinacem, excludaris, & perpetuis adiudice
 ris tenebris, æterniq; ignis supplicio: vbi ploratus erit &
 stridor dentium. Sed hæc iam securis istis Hypocritis,
 quemadmodũ & olim a Christo & Baptista Phariseis,
 frustra dicuntur. Experiri enim malunt, quam crede-
 re & cauere. Mittamus ergo illos quod digni
 sunt, Inuitum enim qui retinet, idem
 facit occidenti.

NOTA.

Cum postremam hanc pagellam Typographus va-
 taturam significaret, visum est, ad ea, quæ supra habentur
 folio 10. in fine responsionis meæ, ad primam Hi-
 spani causam, hæc adijcere.

Quod verò dicit: Primùm, si definitio mea a Ger-
 sonis re ipsa, vti demonstraui, non differt: nihilò plus
 quàm definitio Gersonis displicere isti debuit. Nullum
 enim planè discrimen indicare iste potuit inter vtrancq;
 A a defini,